

BO
ZAR

CENTRE FOR FINE ARTS
BRUSSELS

EXPO

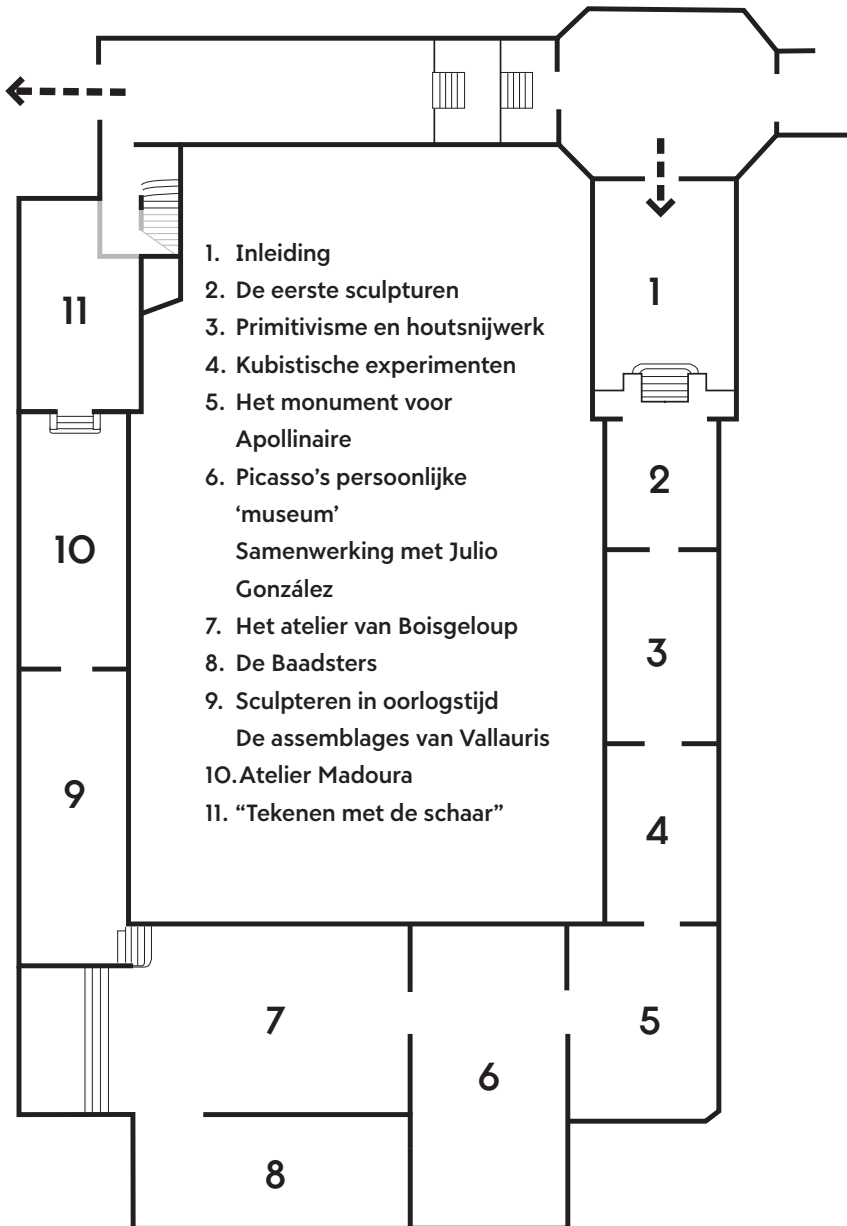
PICASSO. SCULPTUREN

26 OKTOBER '16 – 05 MAART '17

BEZOEKERSGIDS - NL

PALEIS VOOR SCHONE KUNSTEN
BRUSSEL
PALAIS DES BEAUX-ARTS
BRUXELLES

ZAALPLAN

PICASSO. SCULPTUREN

26 OKTOBER '16 – 05 MAART '17

BEZOEKERSGIDS

AVANT-GARDE: GISTEREN, VANDAAG ÉN MORGEN

Met een reeks tentoonstellingen verkent BOZAR in 2016 en 2017 de betekenis én de nawerking van de avant-garde. Avant-gardisten koppelen kunst aan een nieuw mensbeeld en een opnieuw op te bouwen maatschappij. Beide wereldoorlogen markeren de kernperiodes van de 20ste-eeuwse avant-garde. Daarbij komt nog een derde tijdvak: het heden. Kunst (her)bekijken we altijd door een eigentijdse bril. Hoe leeft de geest van de avant-garde vandaag voort? En bevinden we ons vandaag - na het 'postmodernisme' - opnieuw op een maatschappelijk breukvlak?

Dit voorjaar gaf Theo van Doesburg het startschot voor onze avant-gardereeks. Samen met zijn collega's van De Stijl en het Bauhaus bracht hij kunst, leven en technologie dichter bij elkaar. In de zomer focuste BOZAR met *Facing the Future* op de heropleving van de avant-gardebewegingen tussen 1945-1968. Kunstenaars uit West- én Centraal-Europa grepen terug naar de verworvenheden van de historische avant-garde en zetten stevige stappen richting toekomst met kinetische kunst, media art en performances. *Facing the Future* reist nu verder naar ZKM in Karlsruhe en het Pushkin Museum in Moskou.

Met een nieuw drieluik tentoonstellingen opent BOZAR verder het blikveld op avant-gardekunst. *The Power of the Avant-Garde. Now and Then* brengt een spanningsveld teweeg tussen vroeger en nu. De tentoonstelling kadert in de herdenkingen van de Eerste Wereldoorlog maar is geen thematisch overzicht geworden van kunstwerken over de oorlog. De oorlog zit *in* de beelden. De energie, de dynamiek, de versplintering, de utopieën en de beeldende

kracht van wat vandaag 'de historische avant-garde' heet, zinderen na in de zalen. Met *Picasso. Sculpturen* haalt BOZAR misschien wel de bekendste kunstenaar van de 20ste eeuw in huis. Picasso overbrugde de twee wereldoorlogen. Hij was een van de eerste moderne kunstenaars die zich op sleeptouw liet nemen door maskers en sculpturen uit Afrika en Oceanië. Al te lang overheerste in moderne kunst een eurocentrische kijk.

A Feverish Era in Japanese Art. Expressionism in the 1950's and 1960's leidt naar het naoorlogse Japan. Na de catastrofe van Hiroshima en Nagasaki stelde het land zich opnieuw open voor de wereld. Er kwam al gauw tweerichtingsverkeer tot stand. De Franse kunstcriticus Michel Tapié toonde de nieuwe *art informel* in Japan, Yves Klein bekwaamde er zich in kalligrafie en Japanse kunstenaars als Saburo Murakami en Kazuo Shiraga raakten betrokken bij de Duitse ZERO-beweging. Zij zetten de performancekunst mee op de agenda. De op materie, herhaling, abstractie en geste geënte informele kunst uit West-Europa kreeg in Japan een heel 'natuurlijk' klankbord. Traditie en avant-garde vloeiden samen.

Wordt vervolgd... Met een expo Yves Klein in 2017.

Pablo Picasso, *Beeldhouwer*, 1931. Musée national Picasso-Paris
© Succession Picasso - SABAM Belgium 2016. Foto © RMN-Grand Palais
(musée Picasso de Paris) / Béatrice Hatala

INLEIDING

In de tentoonstelling *Picasso. Sculpturen* tonen BOZAR en het Musée national Picasso-Paris zo'n tachtig sculpturen van Pablo Picasso in dialoog met schilderijen en keramiek van de meester en met werken uit zijn persoonlijke collectie. De expositie ligt in het verlengde van de overzichtstentoonstelling *Picasso Sculpture* in het Museum of Modern Art in New York in samenwerking met het Musée national Picasso-Paris (2015), en van de tentoonstelling *Picasso. Sculptures* van het Musée national Picasso-Paris (2016). Drie complementaire aspecten van Picasso's beeldhouwwerk komen in deze drie projecten aan bod. Na de tentoonstelling in het MoMA in New York, waarin de belangrijke momenten van het plastische oeuvre van de kunstenaar voor het voetlicht werden gebracht, werd met de tentoonstelling *Picasso. Sculptures* in Parijs een weinig onderzocht facet van Picasso's beelden ontleed: de veelzijdigheid ervan die tot uiting komt in de reeksen, de oplagen en de variaties. In het Paleis voor Schone Kunsten wordt een originele dialoog ingezet tussen Picasso's beelden en zijn schilderijen, zijn keramieken en de kunstvoorwerpen uit zijn persoonlijke verzameling.

Het chronologisch en thematisch gestructureerde parcours biedt een overzicht van het sculpturale oeuvre van Picasso, lang overschaduwd door zijn picturale oeuvre. De sculpturen worden getoond in samenhang met zijn schilderijen, Iberische kunst, Afrikaanse sculpturen en etnografische objecten uit Picasso's collectie, en geeft je zo een idee van de context waarin de beeldhouwwerken zijn ontstaan. Tot de verbeelding sprekende ensembles belichten de grote verscheidenheid aan technieken en dragers waarmee de kunstenaar heeft gewerkt: door de Franse kunsthandelaar Ambroise Vollard in omloop gebrachte bronzen, houtsnijwerk uit Picasso's tijd in Gósol en Parijs, kubistische assemblages, ijzerdraadsculpturen voor het Apollinaire-monument, tot bronzen omgewerkte gipsen uit het atelier van Boisgeloup, door Valsuani en Robecchi gemaakte afgietsels van complexe, ludieke assemblages, beschilderde bronzen van de jaren 1950, keramieken, publieke beelden als *Man met schaap*, en werken in uitgesneden, geplooid en beschilderd plaatijzer.

In 1956 was in het Paleis voor Schone Kunsten het indrukwekkende *Guernica* te zien. Picasso had dit schilderij gemaakt voor de Wereldtentoonstelling van 1937 in Parijs, als aanklacht tegen het bombardement op de Spaanse stad Guernica door de fascistten. Het mocht van hem alleen terug naar Spanje nadat 'daar de openbare vrijheid hersteld was'. Het maakte een rondreis door Europa en hing daarna lang in het MoMA in New York. In 1981, na de dood van Franco, werd het overgebracht naar het Casón del Buen Retiro, een afdeling van het Museo del Prado in Madrid. Sinds 1992 maakt het deel uit van de permanente collectie van het Museo Reina Sofia in dezelfde stad.

Het werk van Picasso dat u hier ontdekt, is minder bekend. Het sluit nauw aan bij zijn eigen wereld, maar is daarom niet minder belangrijk.

Pablo Picasso, *Zich kappende vrouw*, 1906. Musée national Picasso-Paris
© Succession Picasso - SABAM Belgium 2016. Foto © RMN-Grand Palais
(musée Picasso de Paris) / Mathieu Rabeau

DE EERSTE SCULPTUREN

Picasso heeft nooit een opleiding beeldhouwkunst gevolgd. Zijn eerste sculpturen liggen in de lijn van de plastische traditie van Auguste Rodin. Picasso's eerste bekende sculptuur, *Zittende vrouw* (Barcelona, 1902), is een aardewerken beeldje dat veel weg heeft van een santon. Daarna volgden nog meer geboetseerde werken. Een daarvan, *De gek* (1905), is een portret van de dichter Max Jacob. De kunstenaar maakte dit beeld van zijn vriend na een voorstelling van circus Médrano - vandaar de zotskap. In een ander van die werken, *Vrouwenkop (Fernande)* (1906), staan de fijne gelaatstreken van Picasso's partner Fernande Olivier in schril contrast met de klassieke lijnen van het gezicht. De haren rond haar gelaat zijn bewust onafgewerkt en versmelten als het ware met haar stevige nek, een techniek die doet denken aan het *non finito* van Medardo Rosso. Picasso focuste wel vaker op kapsels. In *Zich kappende vrouw* (1906) werkt Picasso het thema uit van de vrouw die haar haren borstelt. Een pose die teruggaat op de klassieke oudheid en een motief dat Jean-Auguste-Dominique Ingres bijzonder dierbaar was. Dit werk verraadt de invloed van *Oviri (De wilde)*, een beeld in gres dat Picasso had gezien tijdens de retrospectieve van Paul Gauguin op de Salon d'Automne van 1906. In *Zich kappende vrouw* is de wildheid ver weg. Het beeld loopt vooruit op de houten, archaïserende figuren die Picasso maakte aan het eind van zijn verblijf in Gósol. Daar werd het naakte lichaam in al zijn directheid een van zijn lievelingsthema's.

Pablo Picasso, *Figuur*, 1907. Musée national Picasso-Paris
© Succession Picasso - SABAM Belgium 2016. Foto © RMN-Grand Palais
(musée Picasso de Paris) / Mathieu Rabeau

PRIMITIVISME EN HOUTSNIJWERK

Pablo Picasso en Fernande Olivier brachten de lente van 1906 door in Gósol, een dorpje in de oostelijke Pyreneeën. In Picasso's schilderijen en zijn met primitieve middelen gemaakte houtsnijwerk uit die maanden is de invloed van de Catalaanse cultuur merkbaar. Zo is de langgerekte *Vrouwenbuste (Fernande)*, met hier en daar wat rode en zwarte verf, duidelijk geïnspireerd op een polychroom Mariabeeld uit het dorp (tweede helft 12de eeuw, hout, Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona). In de zomer van 1907 sneed Picasso in Parijs nog meer houten figuren die hij deels met verf bedekte, onder meer *Hoofd en Gestalte*. Deze sculpturen hebben iets primitiefs en archaisch. Ze doen denken aan het werk van Paul Gauguin, dat te zien was op het Salon d'Automne van 1906. Het primitivisme wordt verhoogd door de gebruikte techniek, *taille directe*. De sporen van polychromie op de houtsculpturen tonen aan dat Picasso al vroeg de scheiding tussen beeldhouw- en schilderkunst wilde opheffen. De vereenvoudiging van de vormen en de geometrische compositie van *Mannenhoofd* en *Landschap met twee figuren*, die in de herfst van 1908 zijn geschilderd, weerspiegelen de ruwe en sculpturale afwerking van het houtsnijwerk van Gósol. Het archaische en totemachtige uitzicht van sommige figuren doet denken aan het sjamanistische karakter van de Afrikaanse sculpturen die Picasso begon te verzamelen. In de lente van 1908 fotografeerde de Amerikaanse journalist Frank Gelett Burgess de kunstenaar in zijn atelier in de Bateau-Lavoir in Parijs vóór de twee houten nokpalen uit Nieuw-Caledonië die je hier ziet.

Pablo Picasso, *Absintglas*, 1914. Privécollectie. Courtesy Fundación Almine y Bernard Ruiz-Picasso para el Arte
© Succession Picasso - SABAM Belgium 2016. © FABA. Foto Eric Baudouin

KUBISTISCHE EXPERIMENTEN

Picasso's schilderijen, collages en constructies uit de jaren 1912-1914 illustreren de voorliefde van het kubisme voor glas als een spel van wel en niet doorschijnend, vol en leeg. Hoogtepunt van dit ensemble is het glas dat Picasso in de lente van 1914 in was boetseerde en waaraan hij een absintlepel toevoegde. Elk van de zes bronzen afgietsels van het *Absintglas* voorzag hij van een metalen lepel en schilderde hij op zijn eigen manier. Soms voegde hij zelfs zand aan de verf toe. Picasso behield één afgietsel, de vijf andere verkocht hij aan kunsthandelaar Daniel-Henry Kahnweiler. Om de glazen in kunstmilieus de nodige bekendheid te geven liet Kahnweiler er Emile Delétang nog hetzelfde jaar foto's van maken. In 1915 vervolgde Picasso zijn kubistische experimenten in sculptuur door het versnijden en plooiën van een stuk plaatijzer tot *Viool*. De frontaliteit en expressiviteit van dit kubistische sculpturale experiment doet denken aan het Afrikaanse Grebo-masker uit zijn collectie. De antropomorfe verschijning van *Viool* ligt in het verlengde van Picasso's experimenten met open sculpturen, zoals de twee kleine kartonnen gitaren uit de herfst van 1912. Deze assemblages bestaan uit verschillende niveaus, die stap voor stap naar de toeschouwer komen. Sculptuur is hier een spel van bolle en holle vormen: bij het Grebo-masker liggen de ogen niet in het hout verzonken, maar puilen ze uit. Bij de *Viool* voor de hals zie je geen uitstulpingen maar een leegte. In de klankgaten steken delen naar buiten.

Pablo Picasso, *Figuur*, 1928. Musée national Picasso-Paris
© Succession Picasso - SABAM Belgium 2016. Foto © RMN-Grand Palais
(musée Picasso de Paris) / Béatrice Hatala

HET MONUMENT VOOR APOLLINAIRE

In 1921 vroeg de Société des Amis de Guillaume Apollinaire aan Picasso om een monument te ontwerpen voor het graf op de begraafplaats Père Lachaise van de in november 1918 overleden dichter. Picasso deed meerdere voorstellen, van biomorfe sculpturen – de *Metamorfosen* – tot sculpturen in gelast ijzer. In de herfst van 1928 maakte hij samen met Julio González vier maquettes die elk *Figuur* heten. Twee daarvan zijn hier te zien. Ze geven gestalte aan leegte en transparantie, ze zijn “zoals dichtkunst en roem een diep beeld in niets”. Het lijkt Picasso's antwoord te zijn op ‘Vogel van Benin’, de naam die Apollinaire hem gaf in zijn novelle *Le Poète assassiné*. Op de voorbereidende tekeningen werden punten door lijnen verbonden. De maquettes in gelast ijzer geven ruimtelijk gestalte aan dat lijnenspel. Elke *Figuur* is de materialisatie van een dialoog met de omgeving. De Société des Amis de Guillaume Apollinaire wees alle voorstellen af. In 1959 ging Picasso in op een vraag van Apollinaires weduwe Jacqueline: hij schonk haar een bronzen portret van Dora. Sindsdien staat deze ter herinnering aan zijn vriend op de square Laurent Prache in de Parijse wijk Saint-Germain-des-Prés. Bij de inhuldiging van de sculptuur bracht Jean Cocteau hulde aan de “onvergelijkelijke dichter, die constellatie werd doordat de inktdruppels die aan het eind van zijn pen bungelden en in de vorm van een sterrenhemel op het papier vielen”.

Pablo Picasso, *Vrouw in tuin*, 1929-1930. Musée national Picasso-Paris
© Succession Picasso - SABAM Belgium 2016. Foto © RMN-Grand Palais
(musée Picasso de Paris) / Mathieu Rabeau

PICASSO'S PERSOONLIJKE 'MUSEUM'

In de herfst van 1943 fotografeerde Brassai de sculpturen van Picasso in zijn atelier aan de rue des Grands-Augustins in Parijs. Een van de moeilijkste werken om te fotograferen was een vitrine die Picasso als zijn 'museum' zag, een echt rariteitenkabinet. Ze stond vol kleine dingen, zowel eigen werk - houtsnijwerk uit de zomer van 1930 in Boisgeloup, gipsen, keien met inkervingen en een *Absintglas* - als verzamelobjecten - twee afgietsels van de Venus van Lespugue, glazen die gesmolten waren door de uitbarsting van de Mont Pelée op Martinique in 1902, en het geraamte van een vleermuis.

SAMENWERKING MET JULIO GONZÁLEZ

Deze wereld van het kleine gaat in gesprek met de metalen assemblages als *Vrouw in tuin* (1929-1930), zijn laatste voorstel voor een Apollinaire-monument, *Mannenkop* (1929) en *Vrouwenkop* (1930), een werk dat bestaat uit twee aan elkaar gelaste vergieten. Deze werken ontstonden in samenwerking met Julio González, de Catalaanse schilder en beeldhouwer die Picasso leerde lassen. Lassen bood Picasso de mogelijkheid om in zijn plastische assemblages voorwerpen en materialen uit het dagelijks leven te verwerken.

Pablo Picasso, *Vrouwenbuste*, 1931. Musée national Picasso-Paris
© Succession Picasso - SABAM Belgium 2016. Foto © RMN-Grand Palais
(musée Picasso de Paris) / Mathieu Rabeau

HET ATELIER VAN BOISGELOUP

In juni 1930 kocht Picasso het kasteel van Boisgeloup bij Gisors in Normandië. In een tot sculptuuratelier omgevormde garage in een bijgebouw ging hij verwoed aan het modelleren in gips: liggende en staande vrouwenfiguren en vrouwenkoppen en -bustes die net als zijn contemporaine schilderijen en gravures Marie-Thérèse Walter, Picasso's jonge minnares, tot muze hadden. Het zijn deze sculpturen die Brassai in december 1932 ontdekte en fotografeerde voor het eerste nummer van het tijdschrift *Minotaure*. In deze fotoreeks, verwerkt in een artikel van André Breton, gaven ze het geïnteresseerde publiek een idee van een onverwacht en wonderlijk oeuvre. Het archaische aspect van de figuren vind je terug in het Nimba-masker en andere primitieve kunst waarmee Picasso zich ook in Boisgeloup omringde. Sommige werken uit gips werden in steviger materiaal gegoten: eerst in cement - zo kon *Vrouwenbuste* (te zien in de eerste zaal van deze tentoonstelling) getoond worden in het Spaanse paviljoen op de Wereldtentoonstelling van 1937 in Parijs - en begin jaren 1940 in brons.

Vrouw met sinaasappel, ook *Vrouw met appel* genoemd, is een bronzen afgietsel van een grote assemblage van uiteenlopende materialen, zoals een boomtak als linkerarm, een vaas, een zandvormpje voor de kraag, afdrukken van ribkarton voor de langgerekte hals of van kippengaas voor de romp, en boetseerwerk. Iconografisch verwijst het mogelijk naar de mythe van Eva die Adam de verboden vrucht aanreikt.

Pablo Picasso, *Liggende baadster*, 1931. Privécollectie. Courtesy Fundación Almine y Bernard Ruiz-Picasso para el Arte. © Succession Picasso - SABAM Belgium 2016. © FABA. Foto Marc Damage

DE BAADSTERS

In 1931 boetseerde Picasso een aantal kleine gipsen baadsters, een onderwerp dat al opdook in zijn schilderijen. Op de foto's van Brassai komen de oneffenheden in het gips en de werkwijze van de kunstenaar goed tot hun recht. Je ziet hoe Picasso de ledematen abrupt afsneed, met een mes het gezicht uitkerfde, de ronde delen polijfde en andere delen weer ruw liet. Die diversiteit in de oppervlaktebehandeling wekt de rudimentaire figuur tot leven. Bijna allemaal houden ze verband met de 'ervaren zwemster' die Marie-Thérèse Walter volgens sommige getuigenissen was. De sokkel maakt deel uit van het werk en symboliseert het zand waarop de baadster staat. Bij Picasso 'bevrijdt' het strand het lichaam: samen met de rondingen van de ingekorte ledematen verleent het precaire evenwicht van de figuur het lichaam de vrolijke, guitige dynamiek die je ook terugvindt in andere sculpturen van de reeks en in sommige geschilderde *Baadsters* uit 1932. De houding van *Baadster* doet denken aan de gebeeldhouwde danseressen van Edgar Degas die Picasso in juli 1931 in de Orangerie in Parijs had gezien in de expo 'Degas: portraitiste sculpteur'. De lome houding van *Liggende baadster*, met armen als een boog boven het hoofd, doet dan weer denken aan de odaliskken en liggende naakten van Henri Matisse, van wie in juni-juli 1930 sculpturen te zien waren in galerie Pierre in Parijs.

Pablo Picasso, *Man met schaap*, 1943
Musée national Picasso-Paris
© Succession Picasso - SABAM Belgium 2016. Foto © RMN-Grand Palais (musée Picasso de Paris) / Droits réservés

SCULPTEREN IN OORLOGSTIJD

Picasso's oorlogsproductie is geen rechtstreekse evocatie van de strijd, maar is wel doortrokken van de spanningen en het geweld van die tijd. In *Man met schaap* uit 1943 zou je een beeld van de 'Goede Herder' kunnen herkennen, een symbool van vrede en mildheid. Stilleven en vanitas komen vaak voor in zijn werk, met de schedel als memento mori. In deze context is *Geitenschedel, fles en kaars* een opmerkelijk evenwichtig spel van contrasten: tegenover het duister dat over de schedel valt, staat het licht dat wordt verspreid door een kaars in een fles. Assembleren werd een plastische manier om de werkelijkheid te metamorfoser. Zo combineerde Picasso in 1942 een zadel en een stuur tot de intussen iconisch geworden *Stierenkop*. Hij zou beide gevonden hebben op een stort terwijl hij op weg was naar de begrafenis van Julio González.

DE ASSEMBLAGES VAN VALLAURIS

Assembleren is metamorfoser: door bestaande objecten en herbruikbaar materiaal in zijn sculpturen te verwerken, gaf Picasso afval een nieuw leven. Dat is duidelijk het geval in de gipsen die hij maakte in Vallauris (Zuid-Frankrijk), waar hij in 1946 ging wonen. *Kraanvogel* (1950) en werken als *Zwangere vrouwen* zijn 'encyclopedische sculpturen', gemaakt van ijzerwaren, een palmtak, keramiek, een spade...

Pablo Picasso, *Vrouwenkop*, 1953. Musée national Picasso-Paris
© Succession Picasso - SABAM Belgium 2016. Foto © RMN-Grand Palais
(musée Picasso de Paris) / Gérard Blot

ATELIER MADOURA

In de jaren 1947-1953 maakte Picasso in Vallauris veel keramiek. Hij werkte daarvoor samen met het atelier Madoura. Meer dan elke andere drager doet zijn keramiek nadenken over 'veelvuldigheid' en over reproduceren op een manier die een mix is van sculpteren en graveren. In Madoura maakte Picasso wel duizenden faiences. De borden, vazen en kommen werden ofwel onder druk gegoten ofwel gedraaid. Hoofddraaier Jules Agard gaf vorm en volume aan de tekeningen en aanwijzingen van Picasso. Zodra de klei droog was, beschilderde Picasso hem om het antropomorfe karakter van vazen en bollen beter te doen uitkomen - zie *Vaas-bikini*, *Vrouwenkop* en *Vaas: vrouw*. Bakstenen, tegels, platen en potscherven, de kunstenaar beschilderde het allemaal met gezichten, vrouwenkoppen en bacchanalen die nauw aansluiten bij de bestaande vormen.

Pablo Picasso, *Vrouw met gespreide armen*, 1961. Musée national Picasso-Paris © Succession Picasso - SABAM Belgium 2016. Foto © RMN-Grand Palais (musée Picasso de Paris) / Mathieu Rabeau

“TEKENEN MET DE SCHAAR”

De sculpturen in geplooid en beschilderd plaatijzer zijn een synthese van tekenen, schilderen en sculpteren. Zelf zei Picasso hierover: “Ik begin met papier te plooiën, nog eens te plooiën, uit te knippen en opnieuw te plooiën. Het resultaat is heel broos en vervormt zich bij de minste aanraking met andere stukken. Dus voer ik ze dan uit in plaatijzer, dat is steviger [...]. Eigenlijk is dit een laboratorium, zijn dit laboratoriumdingen.” Door het plooiwerk en de variatie in het decor bekijk je de sculptuur anders naargelang je standpunt. Dit soort werk is de vrucht van Picasso's ontmoeting begin jaren 1960 met kunsthandelaar Lionel Prejger en meester-smid Joseph-Marius Tiola. Al in zijn kubistische periode had Picasso knipwerkjes gemaakt. Nu kon hij rekenen op de inzet en de kunde van Tiola om zijn kartonnen maquettes om te zetten in plaatijzeren sculpturen op dezelfde grootte en vervolgens in een grotere en beschilderde versie. In de loop van dat proces onderging de sculptuur ook veranderingen. Zo werd *Vrouw met kind*, vroeger *Vrouw met schaal en centenbakje*, waarvan twee plaatijzeren exemplaren bestaan, een beeld van moederschap. Met de laatste plastische werken van Picasso werd een van zijn dromen werkelijkheid: zijn sculpturen werden monumentaal en veroverden een plaats in de openbare ruimte. In 1927 had hij al een schetsboekje gevuld met *Metamorfosen* die als monumentale baadsters de Croisette in Cannes bevolkten. Dat zijn wens uiteindelijk in vervulling ging, heeft Picasso te danken aan Carl Nesjar, de Noorse schilder en beeldhouwer die hem zijn betongravure ter beschikking stelde, een techniek waarbij de tekening van de originele sculptuur door zandstralen wordt overgebracht op haar betonnen uitvergroting. *Vrouw met gespreide armen* is een goed voorbeeld van deze overgang van de privésfeer naar de openbare ruimte: de kartonnen maquette werd omgezet in een plaatijzeren sculptuur van dezelfde grootte, vervolgens in een grotere en ten slotte in een monumentaal werk in gegraveerd beton.

ROND PICASSO. SCULPTUREN

FAMILIES & KIDS

02.11, 20.11, 28.12.2016 & 04.01, 01.03.2017 · 14:30
ONTDEKKINGSTOCHT MET HET GEZIN (6 > 12)

12.02.2017 · 10:00
FAMILY DAY (3+)
Tentoonstelling, workshops en muziek

26.02.2017 · 11:00
THE ARTIST AT WORK (5+)
In het kader van Visual Voices
Naar de film met het gezin

MUSIC

09.02.2017 · 19:00
STRAVINSKY & PICASSO: PARTNERS IN CRIME
Lecture-performance door David Ramael en het Boho4 String Quartet
+ Rondleiding *Picasso. Sculpturen*

EN OOK

28.10 - 18.11 - 09 & 30.12.2016
20 & 27.01 - 03, 10 & 17.02 - 03.03.2017
Vrijdag · 12:30
LUNCH TOUR
Samen met een gids ontdek je in 45 minuten enkele highlights van de tentoonstelling

INFO & TICKETS

INGANG

Ravensteinstraat 23
1000 Brussel
Di > Zon: 10:00 > 18:00
Don: 10:00 > 21:00
+32 2 507 82 00 - www.bozar.be

TICKETS COMBI

Picasso. Sculptures + The Power of the Avant-Garde: € 24 - 22 (BOZAR FRIENDS)

Picasso. Sculptures + Guggenheim. Full Abstraction (@ ING Art Center): € 26

Day Pass

Picasso. Sculptures + The Power of the Avant-Garde + A Feverish Era in Japanese Art + Congo Art Works: € 40

Haal meer uit je bezoek

Een bezoek brengen aan BOZAR, dat is ook kuieren door het Paleis voor Schone Kunsten, snuisteren in de BOOKSHOP, een kop koffie drinken in BOZAR CAFÉ VICTOR, een stukje eten in de BRASSERIE of met vrienden en familie een rondleiding door de tentoonstellingen volgen.

BOZAR CAFÉ VICTOR

Ravensteinstraat 23
1000 Brussel
10:00 - 22:00, gesloten op maandag

BOZAR BOOKSHOP

(coming soon)
Ravensteinstraat 23
1000 Brussel
10:00 - 18:00, gesloten op maandag
Donderdag: open tot 21:00

BOZAR BRASSERIE

Paleis voor Schone Kunsten
Baron Hortastraat 3
1000 Brussel

PICASSO. SCULPTUREN - COLOFON

Tentoonstelling

Head of Exhibitions: Sophie Lauwers
Curatoren: Cécile Godefroy, Virginie Perdriset
Exhibition Coordinator: Anne Judong
Head of Production: Evelyne Hinqué
Scenografie: Jasmin Oezcebi
Technical Coordinator: Nicolas Bernus
Publication Coordinator: Vera Kotaji

In samenwerking met Musée national
Picasso-Paris:

President: Laurent Le Bon
Directie Collecties en Productie: Claire Garnier
Directie Communicatie en Mecenaat: Leslie
Lechevallier
Hoofd van het Productiedepartement: Sophie
Daynes-Diallo
Tentoonstellingscoördinator: Audrey Gonzalez
Productiecoördinator: Anna de Cassin
Hoofd Publicaties: Virginie Duchêne

Met dank aan
Axelle Ancion, Marie Claes, Eléonore Duchêne,
Colin Fincoeur, Ann Flas, Diane Van Hauwaert,
BOZAR Art Handlers & BOZAR hosts.

Coproductie: BOZAR, Musée national
Picasso-Paris
Met de steun van de Kancelarij van de
Eerste Minister, Federale Overheidsdienst
Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en
Ontwikkelingssamenwerking

Met de steun van Fundación Almine y Bernard
Ruiz-Picasso para el Arte, Olga & Pieter
Dreesmann

KINGDOM OF BELGIUM
www.diplomatie.belgium.be

FUNDACIÓN
ALMINE Y BERNARD
RUIZ-PICASSO
PARA EL ARTE

Management BOZAR

Chief Executive Officer – Artistic Director:
Paul Dujardin
Director of Operations: Albert Wastiaux
Director of Finances: Jérémie Leroy
Head of Exhibitions: Sophie Lauwers
Head of Music: Ulrich Hauschild
Head of Cinema: Juliette Duret
Head of Artistic Transversal Policy: Marie Noble
Director of Technics, IT, Investments, Safety &
Security: Stéphane Vanreppelen
Head of Marketing and Communication:
Johan Van Roy
Director of Human Resources: Marleen Spileers
Secretary General: Didier Verboomen

Dit is een uitgave van BOZAR

Editors: Olivier Boruchowitch, Marianne Van
Boxelaere, Anne Judong
Layout: Olivier Rouxhet
Teksten: Cécile Godefroy, Virginie Perdriset
Vertaling: Wouter Meeus

Follow us on

Media partners

V.U. Paul Dujardin, Ravensteinstraat 23 - 1000
Brussel

Cover: Pablo Picasso, *Vrouwenhoofd*, 1962, Musée
national Picasso-Paris © Succession Picasso -
SABAM Belgium 2016 Foto © RMN-Grand Palais
(musée Picasso de Paris) / Adrien Didierjean /
Mathieu Rabeau.

SAVE THE DATE

29 SEPT. '16 – 22 JAN. '17

THE POWER OF
THE AVANT-GARDE
NOW AND THEN

07 OCT. '16 – 22 JAN. '17

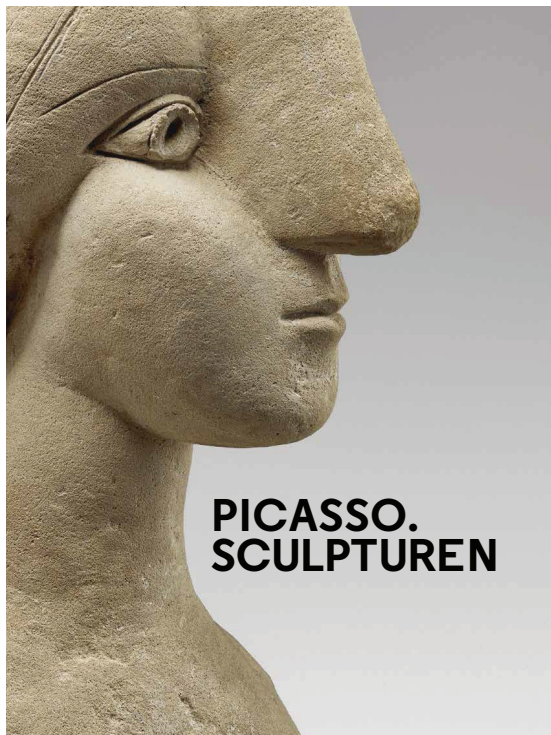
CONGO ART WORKS
POPULAR PAINTING

14 OCT. '16 – 22 JAN. '17

A FEVERISH ERA IN
JAPANESE ART
EXPRESSIONISM IN THE
50'S AND 60'S

CATALOGUS

BOZAR BOOKS, Musée national Picasso-Paris & Somogy
(FR · NL, 352 p.)
BOZAR BOOKSHOP: € 45 - 40,50 (BOZAR FRIENDS)